

*Чучман Василь Мар'янович,
асистент кафедри хорового співу
факультету культури і мистецтв
Львівського національного університету
імені Івана Франка
vassylch@yahoo.com*

ДИРИГЕНТСЬКИЙ ПОЧЕРК ЄВГЕНА ВАХНЯКА

Мета роботи. Дослідження присвячене виявленню та аналізу основних рис диригентського почерку видатного українського диригента-хормейстера Євгена Вахняка. **Методологія** дослідження передбачає застосування історико-генетичного, психологічно-типологічного, музикознавчо-аналітичного та культурологічного методів. Зазначений методологічний підхід дозволяє комплексно охарактеризувати особистість диригента, проаналізувати та оцінити його практично-методичний доробок. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що вперше здійснено спробу аналізу індивідуального диригентського почерку Є. Вахняка. Основну увагу сфокусовано на етичному, естетичному та психологічному аспектах творчості видатного диригента-хормейстера. **Висновки.** Коротко окреслено основні періоди творчості Є. Вахняка, означено вплив виконавських традицій та окремих персоналій на формування його як митця. Визначено роль та ступінь впливу особистих якостей, етичних та естетичних поглядів диригента на його індивідуальні способи реалізації диригентських функцій. Викладено комплекс методів, які Є. Вахняк використовував у вирішенні широкого кола виконавських проблем на різних стадіях диригентсько-виконавського процесу.

Ключові слова: Євген Вахняк, диригент, хор, хорове виконавство, методика роботи з хором.

*Чучман Василий Марьянович, ассистент кафедры хорового пения факультета культуры и искусств
Львовского национального университета имени Ивана Франко*

Дирижерский почерк Евгения Вахняка

Цель работы. Исследование посвящено выявлению и анализу основных черт дирижерского почерка выдающегося украинского дирижера-хормейстера Евгения Вахняка. **Методология** исследования предусматривает применение историко-генетического, психологически-типологического, музыковедчески-аналитического и культурологического методов. Указанный методологический подход позволяет комплексно охарактеризовать личность дирижера, проанализировать и оценить его практико-методический доработок. **Научная новизна** работы заключается в том, что впервые предпринята попытка анализа индивидуального дирижерского почерка Е. Вахняка. Основное внимание сфокусировано на этическом, эстетическом и психологическом аспектах творчества выдающегося дирижера-хормейстера. **Выводы.** Кратко обозначены основные периоды творчества Е. Вахняка, определено влияние исполнительских традиций и отдельных персоналій на формирование его как музыканта-художника. Обозначена роль и степень влияния личных качеств, этических и эстетических взглядов дирижера на его индивидуальные способы реализации дирижерских функций. Изложен комплекс методов, используемых Е. Вахняком при разрешении широкого круга исполнительских проблем на разных стадиях дирижерско-исполнительского процесса.

Ключевые слова: Евгений Вахняк, дирижер, хор, хоровое исполнительство, методика работы с хором.

Chuchman Vasyl, teaching fellow, the Department of Choral Singing, Faculty of Culture and Arts, Lviv Ivan Franko National University

Yevhen Vakhniak's conductor manner

Purpose of Research. This research is dedicated to reveal and analyze the principle characteristics of the conductor manner of Yevhen Vakhniak, a great Ukrainian conductor and choir master. **Methodology.** The methodology of the research consists in the application of historic and genetic, psychological and typological, musicological, analytical and cultural methods. Such methodological approach allows us to make a complex characteristic of the personality of the conductor, to analyze and appreciate his practical and methodological experience. **Scientific Novelty.** The scientific novelty of the research consists in the fact that we are the first who have attempted to analyze the individual conductor manner of Ye. Vakhniak. We focus on ethic, esthetic and psychological aspects of the great conductor's creation. **Conclusions.** We shortly describe the main periods of Ye. Vakhniak's creative work, we determine the influence of performing traditions and certain personalities on his formation as artist. We identify the role and the degree of influence of the personal qualities, ethic and esthetic points of view of the conductor on his own tries of realization of his conductor functions. We note a complex of methods used by Ye. Vakhniak to solve many performing problems on different stages of the conductor and performing process.

Key words: Yevhen Vakhniak, conductor, choir, choral performance, methods of working with choir.

Актуальність теми дослідження. У хоровому виконавстві ключовою передумовою успіху є творча взаємодія диригента-хормейстера та керованого ним колективу. Процес теоретичного осмислення ефективності такої взаємодії вимагає вивчення та аналізу багатьох аспектів диригентсько-хорової творчості, зокрема традицій вокально-хорового та диригентського мистецтва в контексті його історичного розвитку. Практичну цінність має аналіз навчально-практично-методичних підходів, що їх використовували знакові диригенти-хормейстери у вирішенні широкого кола виконавських проблем, пов'язаних з організацією творчого процесу, роботою над вдосконаленням вокально-хорової техніки, добором репертуару, пошуками найкращого варіанту інтерпретації тощо.

Диригентська професія передбачає одночасне виконання цілого комплексу діяльностей. Відомий дослідник проблематики психологічної взаємодії диригента з музичним колективом Георгій Єржемський виділяє п'ять таких діяльностей: організаційна (планувальна); репетиційна (педагогічна); керуюча (реалізуюча); виконавська (евристична); інтерпретаційна (аналітична) [Пер. – В. Ч.]. В свою чергу, будь-яка діяльність диригента будується на принципі відображення та внутрішнього моделювання, скеровується і регулюється художньою метою, яка є образом очікуваного результату [8, 7–14.].

Кожен диригент як особистість, що виражає свою сутність через музику, в процесі практичної творчої діяльності, виходячи із суб'єктивних даностей та зважаючи на об'єктивні обставини формує свій індивідуальний «диригентський інструментарій», який дозволяє йому адекватно реалізовувати поставлені творчі цілі. В процесі тривалої виконавської практики цей «інструментарій» постійно вдосконалюється і поступово набуває певних характерних рис, що відображають творчу індивідуальність виконавця-інтерпретатора та дозволяють ідентифікувати його творчість за звуковим результатом. В такому випадку ми говоримо про індивідуальний «диригентський почерк», який в нашому розумінні є поняттям об'ємним і включає в себе низку зовнішніх ознак, як «диригентська манера» (мануальна техніка), «звукова конституція хору» (вокальний темброво-динамічний потенціал), репертуарне спрямування, а також і глибоко внутрішню «мистецьку філософію», яка полягає в образно-емоційному багатстві та оригінальності вислову, в глибині виконавської інтерпретації та в її відповідності до стилю виконуваної музики.

Проблематика диригентсько-хорового виконавства в останні роки привертає увагу багатьох науковців. Регіональні особливості розвитку українського хорового мистецтва в контексті формування цілісного національного соціокультурного простору висвітлено в працях Ірини Бермес [2], Жанни Зваричук [9], Росіни Римар [19], Мар'яни Ферендович [23]. Основну увагу зосереджено на культурно-історичному аспекті проблеми. У складний історичний період бездержавності зберегти самобутню національну музичну культуру вдалося, значною мірою, завдяки спадкоємності української хорової фольклорно-пісенної та богослужбової традиції, діяльності численних співочих товариств, благодійних громадських організацій, хорових осередків при церквах, подвижництву окремих знакових персоналій.

Соціокультурний та психологічно-типологічний аспекти діяльності диригента-хормейстера висвітлені в працях Остапа Майчика [15], Юлії Пучко-Колесник [18], Наталії Селезневої [20]. На думку дослідників, феномен диригентсько-хорового виконавського мистецтва, завдяки активній взаємодії у ньому трьох суб'єктів – диригента-хормейстера, хору і публіки, постає важливим чинником соціокультурної системи. Збільшенням частки хорового співу у музично-культурному просторі суспільства можна досягти суттєвих результатів щодо виховання музично-естетичних смаків слухацької аудиторії та формування морально-етичних орієнтирів соціуму. В зв'язку з цим, О. Майчик формулює категорію «давидіанського» психотипу творчості, однією з рис якого є усвідомлення ним найважливішої мети – служіння конкретній групі людей, в чий свідомості він прагне утвердити близькі йому етичні, художні, національні, суспільні ідеали.

Для повноти розуміння української хорової традиції в усьому її жанрово-репертуарному різноманітті, в способах трактування хорової звучності, у багатстві підходів до організаційної роботи в хорі, а також у педагогічному та просвітницькому аспектах хорової творчості важливими є дослідження, присвячені творчості окремих диригентів-практиків, які безпосередньо творили, продовжували та передавали цю традицію наступним поколінням, утверджували її мистецькі вартості в національному та світовому музичному просторі. В цьому плані цінними є праці Ольги Бенч [1], Олени Драгомирецької [7], Мар'яни Ферендович [22; 24] та ін.

Наукова новизна. В контексті вищесказаного розглянемо творчість видатного українського диригента-хормейстера Євгена Дмитровича Вахняка (1912–1998), яка, безумовно, була знаковим явищем в українському хоровому мистецтві ХХ ст., але й досі, на жаль, залишається недостатньо дослідженою. Диригентсько-виконавська та педагогічна діяльність Є. Вахняка відіграла велику роль у вихованні декількох поколінь диригентів-хормейстерів, залишила помітний слід у формуванні виконавської манери багатьох хорових колективів, а його практично-методичні настанови не втрачають актуальності й для сучасних диригентів-хормейстерів.

Метою дослідження є виявлення та аналіз основних рис індивідуального диригентського почерку Є. Вахняка. Основну увагу сфокусуємо на етичному, естетичному та психологічному аспектах творчості диригента. Застосування історико-генетичного, психологічно-типологічного, музикознавчо-аналітичного та культурологічного методів дослідження, на нашу думку, дозволить комплексно охарактеризувати особистість митця, проаналізувати та оцінити його практично-методичний доробок.

Виклад основного матеріалу. Син греко-католицького священика Є. Вахняк виріс в середовищі пісенно-музичного фольклору Прикарпаття. Початковий досвід співу в хорі отримав під час навчання в українській державній чоловічій гімназії в Коломиї, де навчався протягом 1923–1933 рр. Після закінчення гімназії продовжив освіту в Люблінському католицькому університеті, через два роки перейшов на до Львівської богословської академії, паралельно вчився в Музичному інституті ім. М. Лисенка у Львові (клас вокалу Лідії Улуханової). В цей період Є. Вахняк співав у студентських хорах, не раз ставав за диригентський пульт допомагаючи вивчати хорові партії. На четвертому році навчання в богословській академії він був призначений керівником крилоса, в його обов'язки входило диригування хором під час богослужінь [14, 10–14].

Професійну мистецьку діяльність Є. Вахняк розпочав в капелі «Трембіта», де працював з осені 1939 р. до середини 1949 р. спочатку артистом хору, а згодом – помічником диригента. В той самий час разом з Є. Вахняком хормейстером капели був Володимир Василевич, а керували «Трембітою» Дмитро Котко (1939–1940), Петро Гончаров (1940), Олександр Сорока (1940–1946), Микола Колесса (1946–1948), Павло Муравський (1948–1964) [17]. Співпрацюючи з такими видатними майстрами хорової справи Є. Вахняк вникав у тонкощі вокально-хорової техніки, тембрової драматургії, мистецької інтерпретації. Під час Другої світової війни він у складі капели перебував в евакуації в Середній Азії. Після повернення вступив на диригентський факультет Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, де протягом 1944–1948 рр. навчався в класі диригування Миколи Колесси та в класі вокалу Соломії Крушельницької. У 1947 р. студент консерваторії Є. Вахняк очолив невеликий аматорський хор, який згодом переріс у капелу. Львівською капелою працівників зв'язку (тепер: заслужена хорова капела України «Боян» ім. Є. Вахняка) він керував понад 50 років і саме з цим колективом пов'язував свої найвищі мистецькі здобутки. У 1956 р. Є. Вахняк розпочав викладацьку діяльність у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка. Керував чоловічим хором «Гомін» (1957–1959), хором оперної студії (1959–1962), студентським хором консерваторії (1962–1975). Крім цього, багато років працював зі студентськими хорами Львівського музично-педагогічного училища ім. Ф. Колесси [14, 15–18].

Найголовнішими чинниками у формуванні диригентського почерку Є. Вахняка, на нашу думку, є його неординарні особисті якості. Усі, хто був особисто знайомий з Євгеном Дмитровичем, з великою шаною згадують його як інтелігента-інтелектуала з енциклопедичними знаннями в різних сферах мистецтва і науки, завжди тактовного і уважного до оточуючих; як аристократа духа та віруючого християнина, який до кінця життя зберіг вірність своїм моральним та релігійним переконанням; як талановитого диригента та педагога з великим почуттям відповідальності та титанічною працездатністю. Зокрема, відомий хормейстер Богдан Дерев'яно, в минулому студент Є. Вахняка, описуючи враження, які справляли на молодих студентів викладачі консерваторії, пише, що Євген Дмитрович відзначався «знанням античної культури, доброзичливим ставленням до простих обдарованих сільських хлопців, своєрідним, характерним тільки для нього, інтелігентним гумором» [6, 119].

Особисті якості Є. Вахняка безпосередньо впливали на його методи роботи з хором. Він не належав до числа «диригентів-диктаторів», будь-який «тиск» на інших для нього був неприйнятним. Є. Вахняк добивався значних успіхів у доволі «демократичний» спосіб за посередництвом професійної компетентності та відповідних комунікативних здібностей. Він заохочував хористів до творчої праці «своєю відданістю роботі, диригентськими прийомами, всебічними знаннями, особистим впливом на хористів і властивою тільки йому культурою» [14, 45]. Хористам «імпонували його розум, інтелігентність, почуття гумору, енциклопедичні знання» [14, 99]. У цьому контексті виразно простежується продовження Є. Вахняком педагогічних принципів викладачів Коломийської гімназії, які виховували і навчали своїх учнів «перш за все власним прикладом, власним життям» [13, 123].

Однак не слід вважати, що «демократизм» Є. Вахняка межував з «анархією» чи з елементарною відсутністю дисципліни – навпаки – він вважав творчість неможливою без дисципліни. Постійно вдосконалюючи методику репетиційних занять з хором, він старався, з одного боку, захопити хористів співом, репетиційним процесом, а з другого – привчав до наполегливості, до творчої дисципліни. Поняття дисципліни у Вахняка мало дві сторони: дисципліна зовнішня (організаційна) та дисципліна внутрішня (творча). Зовнішня дисципліна – це обов'язковість, акуратність, точність, особиста відповідальність кожного за успіх загальної справи тощо. З метою її забезпечення в хорах Є. Вахняка діяла система самоуправління (староста хору, старости хорових

партій, бібліотекар), існував чіткий алгоритм планування репетиційного процесу та концертної діяльності. Зовнішня дисципліна сприяла зростанню внутрішньої дисципліни, яка полягала у формуванні доброго музичного смаку та виконавської майстерності. Є. Вахняк часто повторював, що добрий смак – це «плід всебічної освіти, читання і багатого життєвого досвіду» [Пер. – В. Ч.] [5, с26]. Головна роль в організації внутрішньої дисципліни в колективі, як і творчого процесу загалом, відводилась диригентові. Його завданням було зацікавити хористів, зробити спів у хорі духовною потребою кожного його учасника, формувати репертуар, акумулювати весь творчий потенціал колективу та скеровувати його на досягнення творчої мети [16, арк. 27–28; 21, 44–46].

Однією з визначальних рис диригентського почерку Є. Вахняка є його трактування вокально-хорової звучності, яке можна охарактеризувати як повнозвучне темброво-динамічне ансамблювання. На нашу думку, ця риса сформувалася в результаті взаємодії декілька факторів. По-перше: таке трактування хорової звучності було здавна притаманне українській хоровій традиції та широко розповсюджене у виконавській практиці. По-друге: Є. Вахняк сам володів гарним і сильним голосом широкого діапазону (драматичний тенор) і, коли навчався у Л. Улуханової та С. Крушельницької, мріяв про оперну сцену. Але доля склалася по-іншому і він став хоровим диригентом. Євген Дмитрович добре володів технікою постановки голосу і проводив вокальну роботу в хорі за критеріями оперного співака, вимагав повноцінного вокального звучання найвищої якості. По-третє: працюючи помічником диригента в капелі «Трембіта», Є. Вахняк перебував під великим впливом О. Сороки і саме від нього, на нашу думку, перейняв методику творення звукообразів шляхом використання широкої темброво-динамічної звукової палітри. Невипадково однією з найголовніших теоретичних праць Є. Вахняка є монографія, присвячена творчості О. Сороки, у якій багато уваги приділено детальному аналізу роботу диригента над звуком у хорі [3].

Вахняк не сприймав легковажного підходу до практики хорового співу та критикував деяких диригентів за захоплення «камерним звучанням», котре нерідко базувалося на елементарній відсутності у співаків вокальних даних. Він вважав, що хор повинен володіти широкою динамічною шкалою та відповідно до художнього образу застосовувати повну гаму нюансів [14, с. 83]. У роботі з хором, ще на стадії розспівування він вимагав правильного дихання, позиційної подачі звука та виразної дикції. Матеріалом для розспівок часто використовував окремі мелодичні звороти або гармонічні уривки виконуваних творів. На початку розучування твору, окрім сумлінного опрацювання інтонації та ритму, Є. Вахняк вимагав від хористів повноцінного тембрального звучання, відповідного до характеру виконуваної музики. Добивався він цього за допомогою власного показу, вдалого пояснення, дотепного порівняння.

Злагодженості звучання хорових партій Є. Вахняк досягав шляхом послідовного розташування співаків за спорідненими тембрами. Такий метод був незмінно ефективним як в аматорських, так і в професійних хорах. Працюючи зі студентським хором консерваторії – з майбутніми професійними музикантами – Вахняк часто вдавався до творчих експериментів, зокрема, до квартетного розташування голосів. Таке розташування позитивно впливало на чистоту інтонації, повніше розкривало індивідуальний голосовий потенціал співаків, однак іноді негативно відбивалося на ансамблі окремих партій [16, арк. 21].

Іноді хори, недоукомплектовані голосами відповідної якості, не могли повною мірою виконати вимог Є. Вахняка щодо звуку і з цієї причини «грішили» дещо форсованим звуком, незбалансованістю звучання партій, неточністю інтонації. Зате хори з добрими голосами при застосуванні його методики досягали значних результатів. Прикладом цього є успішний виступ капели працівників зв'язку на музичному фестивалі «Таллінн–75» [11].

Необхідними передумовами доброго строю в хорі Є. Вахняк вважав постійну кропітку працю хормейстера в цьому напрямку, з одного боку, а з другого – свідоме ставлення співаків до інтонування. При відтворенні складних гармонічних структур він вимагав «підвищення інтонаційного тону», а в роботі над великою тембровою та динамічною звуковою шкалою проблему стабілізації інтонації вирішував за посередництвом правильного співочого дихання [4].

Євген Вахняк належав до митців-інтерпретаторів імпровізаційного плану. Після самостійного опрацювання партитури, її вивчення та добросовісного «вспівування» з хором, Вахняк не вимагав від хору «фіксації» якогось «єдино правильного» варіанту інтерпретації, як це намагалися робити інші диригенти. Остаточної довшеної форми твір набував лише в процесі «живого» виконання на сцені. Між Вахняком та хором існувала якась особлива форма контакту. Хор розумів диригента з півслова, повністю довіряв йому і був готовий у будь-який момент піддатися його диригентській волі, мистецькій фантазії. Якщо в повсякденному житті Є. Вахняк був людиною скромної поведінки, то на сцені він ніби перевтілювався. Артист з яскравою зовнішністю і шляхетною поставою виходив на сцену впевнений у собі, цю впевненість передавав хористам і незвичайним внутрішнім вогнем та великою експресією запалював їх на емоційний спів [10].

Окремої уваги заслуговує диригентський репертуар Є. Вахняка. В часи тоталітарного режиму під примусом компартійних органів диригенти були змушені вводити до концертних програм заідеологізовані твори, яких хористи не любили співати, а публіка – слухати. Однак хоровий спів був виявом української співочої стихії. Люди любили ходити на концерти хорової музики і, відсидівши декілька «офіційних» опусів, насолоджувались творами, які забезпечували успіх виконавцям і диригенту [14, 66–67].

Серед численних концертних програм, над якими працював Є. Вахняк, значне місце займали твори сакральної музики. Особливий пієтет відчував він до творів західноєвропейської класики. Ця музика у радянські часи дозволялася до виконання, оскільки зміст латинського тексту був недоступний для широкого загалу слухачів, але аж ніяк не для високоосвічених представників інтелігенції, до яких належав Є. Вахняк. Для вихованця Коломийської гімназії та Львівської богословської академії робота над цими творами була справжнім одкровенням. Так у 1964 р. хором і симфонічним оркестром студентів консерваторії був виконаний «Magnificat» Йоганна Себастьяна Баха, а в 1965 р. – «Меса» сі-мінор того ж автора. Обидва твори диригував учитель Є. Вахняка професор М. Колесса. У 1971 р. хор консерваторії виконав «Stabat Mater» Антоніна Дворжака, а в 1974 р. – «Велику месу» до-мінор Вольфганга Амадея Моцарта. Окрім того, в репертуарі хору студентів консерваторії були твори Джованні Палестріни, Луїджі Луцці, Йозефа Гайдна, Феліче Анеріо, Георга Фрідріха Генделя [14, 19–22].

У 1970 р. особливою подією в музичному житті Львова стало виконання студентським хором консерваторії концертів Дмитра Бортнянського, Максима Березовського та Артема Веделя в оригіналі. Твори цих майстрів за радянських часів на сценах України в оригіналі не звучали, деякі концерти та їх окремі частини могли виконуватися лише в кафедральних соборах [14, 90–91].

За свідченням багатьох диригентів-хормейстерів (Богдана Дерев'янка, Зиновія Демцюха, Володимира Головка та ін.), Є. Вахняк був неперевершеним інтерпретатором творів галицьких композиторів: Михайла Вербицького, Дениса Січинського, Остапа Нижанківського, Сидора Воробкевича, Генриха Топольницького, Філарета Колесси, Станіслава Людкевича, Василя Барвінського, Євгена Козака, Анатолія Кос-Анатольського та ін. Капела працівників зв'язку під керівництвом Є. Вахняка була першим виконавцем творів багатьох львівських композиторів. В репертуарі капели вагомим місцем займали концертні програми, присвячених творчості окремих композиторів: Миколи Леонтовича, Д. Січинського, Є. Козака, А. Кос-Анатольського, С. Людкевича. Такі авторські програми капела часто презентувала в залі Львівської філармонії [14, 46–47].

Як носій питомо української хорової традиції, Є. Вахняк вважав, що музику галицьких композиторів слід виконувати виходячи з естетичних позицій європейської культури і категорично не сприймав дешевих виконавських ефектів, якими часом зловживали деякі його колеги. В процесі інтерпретації Вахнякові, крім диригентсько-виконавської майстерності, ставали в пригоді його різностороння освіченість, а також давні захоплення поезією та композицією [11]. На нашу думку, відчуття характеру та образності словесного тексту нав'язувало в уяві Є. Вахняка до певних засобів музичної виразності, якими він оперував як композитор і виконавець. Звідси – увага до словесного тексту, відповідне звукове вираження образно-емоційної сфери твору, раціональне розуміння логіки розгортання форми, інтуїтивне відчуття темпів та їх співвідношень. Все це сприяло найглибшому розкриттю художніх образів і створенню найбільш вдалих варіантів інтерпретації музичних творів.

Слід зазначити, що дуже часто лише за посередництва музичних образів Є. Вахняк міг відверто висловити свої внутрішні душевні почуття. На відміну від багатьох своїх колег, Є. Вахняк не був членом комуністичної партії і хоч, в силу тогочасних реалій, він не міг відкрито декларувати своїх поглядів, але, разом з тим, він ніколи не діяв всупереч своїм внутрішнім переконанням. Засобами мистецтва та мовою символів він ділився своїми сокровенними думками та почуттями, реалізовував життєві та мистецькі принципи, чинив «тихий» опір тоталітарній системі та вселяв надію в серця молодих музикантів [25].

Висновки. У підсумку приходимо до визначення головного «мистецького кредо» Є. Вахняка, його «мистецької філософії», суть якої полягає в розумінні мистецтва як Учителя, Вихователя, Сповідника, а мистецької діяльності – як особливої форми служіння. Саме такими визначеннями Олександр Козаренко окреслює ідейну спрямованість творчості представників «перемиської школи» [12, 154]. Вищевказані етичні настанови були домінуючими в творчій діяльності Є. Вахняка і, таким чином, генетично пов'язують його з традиціями «перемиської школи», які впродовж століть формували активну громадську та культурно-мистецьку позицію галицького духовенства та інтелігенції.

Як носій української хорової традиції, Є. Вахняк мислить її в контексті європейської художньо-естетичної парадигми, що проявляється у багатьох аспектах – від принципів формування репертуару, тенденції до синтезу раціонального та інтуїтивного методів мистецької інтерпретації, аж до загальних етичних та естетичних засад функціонування хорового колективу.

Зовнішня дисципліна була тим «інструментом», який сприяв згуртованості колективу і, водночас, допомагав розвивати індивідуальні вольові якості хористів. Через зовнішню дисципліну методом часткового делегування компетенцій Є. Вахняк реалізовував організаційну (планувальну) диригентську функцію.

Внутрішня дисципліна сприяла розвитку виконавських навичок та вихованню естетичних смаків хористів. Тут важливу роль відігравали авторитет диригента та загальна творча атмосфера довіри та взаємоповаги. Таким чином, репетиційну (педагогічну) та керуючу (реалізуючу) функції Вахняк здійснював методом особистого прикладу – своєю особистою заангажованістю він заохочував до праці своїх хористів.

Детальний аналіз кожного твору на початкових етапах вивчення, а згодом копітка праця на репетиціях над усіма елементами хорового полотна, тривале вокальне «вспівування», постійний пошук найкращого варіанту вираження його драматургії та образно-емоційної сфери в кінцевому результаті дозволяли Є. Вахнякові бути на сцені художником-імпровізатором, вести хор за собою, творити живі і неповторні образи. Тож реалізація виконавської (евристичної) та інтерпретаційної (аналітичної) диригентських функцій відбувалася шляхом послідовного застосування аналітичного та інтуїтивно-імпровізаційного методу.

У досягненні високих творчих результатів, крім професійної компетентності та комунікативних здібностей, Є. Вахнякові надзвичайно сприяли його неординарні особисті якості – його харизма. Тож, можемо зі сміливістю заявити про феномен Євгена Вахняка як про непересічне явище в українському хоровому виконавстві, що потребує подальшого докладного вивчення, особливо в психологічних та методологічних аспектах. Його життєві принципи, творчі підходи та методи заслуговують уваги широкого кола фахівців та практичного застосування в сучасних умовах.

Література

1. Бенч О. Г. Хорова методика Павла Муравського [Електронний ресурс] / О. Г. Бенч // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. – 2014. – № 4. – С. 12–17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chasopys_2014_4_4
2. Бермес І. Л. Хорове життя Дрогобиччини першої половини ХХ століття в контексті духовного розвитку Галичини : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Ірина Лаврентіївна Бермес; НАН України. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2006. – 20 с.
3. Вахняк Є. Олександр Сорока / Євген Вахняк. – Київ : Музична Україна, 1975. – 64 с.
4. Вахняк Є. Про інтерпретацію хорових творів С. Людкевича / Є. Вахняк // Творчість Станіслава Людкевича : збірка статей [ред. кол.: Ю. Булка, Л. Кияновська, Я. Якуб'як]. – Львів, 1995. – С. 85–100.
5. Вахняк Е. Хор – школа певца / Е. Вахняк // Художественная самодеятельность : ежемесячный журнал ВЦСПС. – 1959. – №8 – С. 26–29.
6. Дерев'яно Б. Мистець, учитель, просвітянин / Богдан Дерев'яно // Чупашко І. П. Михайло Антків. Присутність. – Львів : Колір ПРО, 2013. – С. 116–120.
7. Драгомирецька О. С. Творчість Анатолія Авдієвського в контексті української хорової культури : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Драгомирецька Олена Станіславівна; Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2016. – 16 с.
8. Ержемский Г. Л. Психология дирижирования: некоторые вопросы исполнительства и творческого взаимодействия дирижера с музыкальным коллективом / Г. Л. Ержемский. – Москва : Музыка, 1988. – 80 с.
9. Зваричук Ж. Богослужбове хорове виконавство Галичини ХІХ століття : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Жанна Йосипівна Зваричук; НАН України. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2009. – 19 с.
10. Інформатор: Головка Володимир Семенович, 1946 р. н. Інтерв'юер: Чучман Василь Мар'янович. Дата інтерв'ю: 24.06.2015 р. Місце проведення інтерв'ю: м. Львів.
11. Інформатор: Дерев'яно Богдан Петрович, 1942 р. н. Інтерв'юер: Чучман Василь Мар'янович. Дата інтерв'ю: 06.07.2016 р. Місце проведення інтерв'ю: м. Львів.
12. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови / Олександр Козаренко. – Львів : НТШ, 2000. – 286 с.
13. Кочержук М. Українська державна гімназія в Коломії 1892–1944 / Мирослава Кочержук. – Коломия : Вік, 2011. – 304 с.
14. Лига В. І. І проросте посіяне зерно: Євген Вахняк: людина, митець, педагог / Володимир Іванович Лига. – Львів : Дивосвіт, 2001. – 112 с.
15. Майчик О. І. Композиторська творчість західноукраїнських хорових диригентів-практиків другої половини ХХ ст. : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Майчик Остап Іванович; Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2010. – 18 с.
16. Мазепа Б. Нарис про творчу діяльність диригента-хормейстера заслуженого артиста Української РСР Євгена Дмитровича Вахняка : дипломна робота / Б. Мазепа / ЛДК ім. М. Лисенка. – Львів, 1969. – 31 арк.
17. Мистецтво України : Біографічний довідник [упор.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького]. – Київ : Укр. енцикл., 1997. – 700 с.
18. Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокуль-турний феномен / Ю. В. Пучко-Колесник // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – Київ : Міленіум, 2013. – № 3. – С. 132-136.

19. Римар Р. С. Хорове мистецтво Хмельниччини в контексті історичного процесу (друга половина XIX – початок XXI ст.) : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 / Римар Росіна Сергіївна; Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2008. – 20 с.

20. Селезнева Н. О. Професіоналізм хормейстера. Психологічний та культурно-історичний аспекти : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Селезнева Наталія Олексіївна; Одеська державна музична академія ім. А. В. Нежданової – Одеса, 2004. – 18 с.

21. Трушнікова Э. Творческий путь и рост Львовской народной хоровой капеллы (руководитель заслуженный артист УССР Е. Д. Вахняк) : дипломная работа / Э. Трушниковла / ЛГК им. Н. В. Лысенко. – Львов, 1964. – 63 с.

22. Ферендович М. Диригент Омелян Плешкевич у хоровому русі Львова тридцятих років XX століття / М. Ферендович // Українська музика : науковий часопис Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2016. – Ч. 4 (22). – С. 54–59.

23. Ферендович М. В. Диригентське мистецтво в музичному просторі Львова першої третини XX століття (джерелознавчий аспект) : Автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Ферендович Мар'яна Василівна; Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2017. – 18 с.

24. Ферендович М. Невідомий мистець – диригент Іван Охримович // Lwowsko-Rzeszowskie zeszyty naukowe=Львівсько-Ряшівські наукові зошити : Sacrum i profanum w kulturze=Sacrum i profanum в культурі / red. nauk. G. Grzybek, T. Dубровний. – Lwów-Rzeszów=Львів-Ряшів, 2016. – Т. 3. – С. 73–78.

25. Чучман В. Сакральне в життєтворчості Євгена Вахняка / Василь Чучман // Lwowsko-Rzeszowskie zeszyty naukowe=Львівсько-Ряшівські наукові зошити. – Lwów-Rzeszów=Львів-Ряшів, 2016. – Т. 3. – С. 53–61.

References

1. Bench, O. H. (2014). Choral Technique of Pavel Muravsky. Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho, 4, 12–17. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chasopys_2014_4_4 [in Ukrainian].

2. Bermes, I.L. (2006). Choral Life in Drohobych District of the First Half of the 20 th Century in the Context of the Religious Development in Halychyna. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

3. Vakhniak, Y. (1975). Oleksandr Soroka. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].

4. Vakhniak, Y. (1995). About the Interpretation of S. Lyudkevych Choral Compositions. Creativity of Stanislav Liudkevych. Bulka, Yu. & Kyianovska, L. & Yakubiak, Ya. (Eds.). Lviv [in Ukrainian].

5. Vakhniak, Y. (1959). The Choir – Singers School. Khudozhestvennaya samodeyatelnost, 8, 26–29 [in Russian].

6. Derevianko, B. (2013). Artist, Teacher, Educator. Mykhailo Antkiv. Presence. Chupashko, I. P. (Ed.). Lviv: Kolir PRO [in Ukrainian].

7. Drahomyretska, O.S. (2016). Creativity of Anatoly Avdiyevsky in the Context of Ukrainian Choral Culture. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].

8. Yerzhemskiy, G.L. (1988). Psychology of Conducting: Some Questions of Performance and Artistic Cooperation of the Conductor with the Music Band. Moscow [in Russian].

9. Zvarychuk, Z. (2009). Church Choir Performance in Halychyna in the XIX Century. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

10. Informer: Holovko Volodymyr Semenovych, Born in 1946. Interviewer: Chuchman Vasyl Marianovych. Date of interview: 24.06.2015. Place of interview: Lviv.

11. Informer: Derevianko Bohdan Petrovych, born in 1942. Interviewer: Chuchman Vasyl Marianovych. Date of interview: 06.07.2016. Place of interview: Lviv.

12. Kozarenko, O. (2000). Phenomenon of Ukrainian national music language. Lviv: NTSh [in Ukrainian].

13. Kocherzhuk, M. (2011). Kolomyia State Gymnasium of Ukraine 1892–1944. Kolomyia: Vik [in Ukrainian].

14. Lyha, V. I. (2001). Simple Sifted Grains: Yevhen Vakhniak: Man, Artist, Pedagogue. Lviv: Dyvosvit [in Ukrainian].

15. Maychuk, O.I. (2010). Composing Creativity West Ukrainian Choral conductors–Practitioners of the Second Half of the of XX Century. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].

16. Mazepa, B. (1969). Sketch About the Artistic Activity of the Conductor and Choir Master Honored Artist of the Ukrainian SSR Yevhen Dmytrovych Vakhnyak. Diploma thesis. Lviv [in Ukrainian].

17. Ukrainian Art: Biographical guide. (1997). Kudrytskyi, A. V. & Labinskyi, M. H. & Kudrytskyi, A. V. (Eds.). Kyiv: Ukr. entsykl. [in Ukrainian].

18. Puchko-Kolesnik, U.V. (2013). Activity of a Choir-master as a Social-Cultural Phenomena. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald, 3, 132–136 [in Ukrainian].

19. Rymar, R.S. (2008). The Choral Art of Khmelntskiy Region is in the Contest of Historical Process (the Second Part of the XIX Century – the Beginning of the XXI Century). Extended abstract of candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].

20. Selezneva, N.A. (2004). Professionalism of Choirmaster. Psychological and Cultural-Historical Aspects. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].

21. Trushnikova, E. (1964). Career and Growth of Lviv National Choir (headed by the Honored Artist of USSR Ye. D. Vakhnyak). Diploma thesis. Lvov [in Russian].

22. Ferendovych, M. (2016a). Conductor Omelyan Pleshkevych in the Choral Movement of Lviv of the 30s of XX Century. Ukrainiska muzyka, 4, 54–59 [in Ukrainian].

23. Ferendovych, M. (2017). The Art of Conducting in the Musical Life of Lviv of the First Third of XX Century (Source Studies Aspect). Extended abstract of candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].

24. Ferendovych, M. (2016b). An Unknown Artist – Conductor Ivan Okhrymovych. Lwowsko-Rzeszowskie zeszyty naukowe, 3, 73–78 [in Ukrainian].

25. Chuchman, V. (2016). Sacred in the Creative Life of Yevhen Vakhnyak the Conductor. Lwowsko-Rzeszowskie zeszyty naukowe, 3, 53–61 [in Ukrainian].